

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 395

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 1. Finanse**

Redaktorzy naukow
Grażyna Borys
Robert Kurek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Magdalena Kot
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-519-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Joanna Antczak: Wpływ opłat środowiskowych na wyniki przedsiębiorstwa.....	11
Bartosz Bartniczak: Możliwości wykorzystania instrumentów zwrotnych w projektach z zakresu gospodarki odpadami.....	21
Sylwia Bożek, Beata Dubiel: Realizacja ryzyka nadzwyczajnego a kompensata jego skutków przez ubezpieczenie.....	30
Dorota Burzyńska: Zrównoważona gospodarka wodna na przykładzie metropolii paryskiej.....	42
Iwona Dorota Czechowska: Poszukiwanie rzetelności w kontekście kodeksów zawodowych na przykładzie sektora bankowego.....	53
Karolina Daszyńska-Żygadło, Bożena Ryszawska: Rola społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: Udział kredytu bankowego w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i w Niemczech.....	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Wybrane aspekty CSR na rynku finansowym. Wyniki badań na reprezentatywnej próbie polskiego społeczeństwa.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunkcje systemu sprawozdawczości w jednostkach sektora finansów publicznych.....	94
Renata J. Jedlińska: Wpływ gospodarki wirtualnej na gospodarkę realną – wybrane zagadnienia.....	104
Szymon Kasprowski: Kontrola zasadności pobierania świadczeń w razie choroby i macierzyństwa w polskim systemie ubezpieczeń społecznych w latach 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Źródła finansowania ochrony środowiska w Polsce.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problem nadmiernego zadłużania się jednostek samorządu terytorialnego w Polsce wobec wyzwań rozwojowych w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Postkryzysowe narzędzia analizy nadzorczej a poziom bezpieczeństwa europejskiego systemu bankowego.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Wykupy obligacji korporacyjnych na rynku Catalyst w latach 2013–2014 – na przykładzie obligacji deweloperskich.....	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Wspieranie i promocja innowacji ekologicznych na przykładzie województwa lubelskiego.....	168

Andrzej Koza: System kwotowy a zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Czechach i w Polsce	178
Wojciech Krawiec: Inwestowanie zaangażowane społecznie jako forma realizacji koncepcji SRI	190
Danuta Król: Wybrane instrumenty wspierania rozwoju lokalnego	201
Barbara Kryk: ERES jako wyraz rangi środowiska naturalnego w statystyce publicznej	210
Robert Kurek: Bitcoin a ekonomiczne funkcje pieniądza	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: Istota nadzoru nad otwartymi funduszami emerytalnymi w Polsce	229
Irena Łacka: Problemy oceny efektywności podmiotów ekonomii społecznej	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Nakłady inwestycyjne w ochronie środowiska w Polsce	252
Jarosław Pawłowski: Ekorating telefonów komórkowych	263
Tomasz Potocki: Instytucjonalne uwarunkowania i mechanizmy podnoszenia świadomości finansowej	274
Adriana Przybyszewska: Zagrożenia i grupy ryzyka współczesnych mikro-finansów	286
Ewa Spigarska: Opłata za gospodarowanie odpadami jako dochód gminy....	297
Błażej Suproń: Wpływ elektronicznego systemu poboru opłat drogowych na inwestycje przedsiębiorstw na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	307
Magdalena Swacha-Lech: Problem świadomości finansowej w kontekście gromadzenia oszczędności emerytalnych	317
Marta Szaja: Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju a planowanie przestrzenne na szczeblu lokalnym	331
Marek W. Szewczyk: Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju ekonomicznego powiatów województwa lubelskiego	342
Magdalena Ślebocka: Finansowy aspekt koncepcji rewitalizacji miast w świetle założeń do projektu ustawy o rewitalizacji	355
Aneta Tylman: Rewitalizacja jako kluczowy aspekt polityki finansowania i rozwoju zrównoważonego miast	364
Stanisław Wieteska: Emisja dwutlenku węgla przez pojazdy mechaniczne jako element zewnętrznych kosztów transportu drogowego w Polsce.....	372
Rafał Wilczyński: Znaczenie struktury właścicielskiej spółek publicznych dla rozwoju polskiego rynku kapitałowego w latach 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Nierówności dochodowe gospodarstw domowych w Polsce w kontekście zrównoważonego rozwoju	396
Justyna Zabawa: Ekologiczne wyzwania współczesnej bankowości – przypadek grupy Deutsche Bank	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ekogospodarka w działalności banków jako przejaw koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu	418

Summaries

Joanna Antczak: Impact of environmental fees on company's financial results	11
Bartosz Bartniczak: The ability to use repayable instruments in projects relating to waste management.....	21
Sylwia Bożek, Beata Dubiel: Materialization of the exceptional risk vs. compensation of its effects by insurance.....	30
Dorota Burzyńska: Sustainable water management on the example of Paris Metropolis.....	42
Iwona Dorota Czechowska: The search for fairness in the context of professional codes on the example of the banking sector.....	53
Karolina Daszyński-Żygadło, Bożena Ryszawska: The role of corporate social responsibility in <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: The share of bank credit as sources of SMEs financing in Poland and in Germany	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Selected aspects of CSR in the financial market – survey results on a representative sample of Polish society.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunctions of the reporting system in public finance sector units	94
Renata J. Jedlińska: The effect of virtual economy on the real economy – selected issues.....	104
Szymon Kasprowski: The inspection of legitimate receiving of benefits in case of sickness and maternity in the Polish social insurance system in the years 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Sources of financing the environmental protection in Poland.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problems of excessive indebtedness of self-government units in Poland in the context of rising challenges for development in the European Union's financial perspective for 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Post-crisis tools of the supervisory review process vs. the level of safety of the European banking system.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Corporate bond redemption on the Catalyst market in the years 2013–2014 – the example of the property developers bonds	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Supporting and promotion of eco-innovations based on The Lubelskie Voivodeship	168
Andrzej Koza: Quota scheme vs. employment of people with disabilities in The Czech Republic and Poland.....	178
Wojciech Krawiec: Impact investing as a form of the realization of SRI conception.....	190
Danuta Król: Some local development support tools	201

Barbara Kryk: EEEA as evidence for the importance of the natural environment in public statistics	210
Robert Kurek: Bitcoin vs. economic functions of money	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: The essence of supervision of open pension funds in Poland	229
Irena Łącka: Problems of effectiveness evaluation of social economy entities	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Investment outlays in the environmental protection in Poland	252
Jarosław Pawłowski: Eco rating of mobile phones	263
Tomasz Potocki: Institutional conditions and mechanisms which improve the level of financial capabilities	274
Adriana Przybyszewska: Hazards and risk groups of modern microfinance	286
Ewa Spigarska: Fee for waste management as an income of a commune	297
Błażej Suproń: Influence of electronic road toll collection system on business investments on the example of The West Pomeranian Voivodeship	307
Magdalena Swacha-Lech: The problem of financial awareness in the context of gathering of retirement savings	317
Marta Szaja: The realisation of sustainable development concept vs. local-level spatial planning	331
Marek W. Szewczyk: Spatial diversity of economic development of poviats of The Lubelskie Voivodeship	342
Magdalena Ślebocka: Financial aspect of the concept of urban renewal in the light of the objectives of the project of Revitalization Act	355
Aneta Tylman: Revitalization as the key aspect of the financing and urban sustainable development policy	364
Stanisław Wieteska: Carbon dioxide emissions by motor vehicles as part of the external costs of road transport in Poland	372
Rafał Wilczyński: Significance of public companies ownership structure for Polish capital market development in the years 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Income inequality of Polish households in the context of sustainable development	396
Justyna Zabawa: Environmental challenges of contemporary banking – the case of Deutsche Bank Group	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ecomanagement in the activities of banks as a manifestation of the concept of corporate social responsibility	418

Lidia Klos

Uniwersytet Szczeciński
e-mail: Lidia.Klos@wneiz.pl

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE

SOURCES OF FINANCING THE ENVIRONMENTAL PROTECTION IN POLAND

DOI: 10.15611/pn.2015.395.12

Streszczenie: Przedsięwzięcia związane z finansowaniem ochrony środowiska w Polsce stanowią integralną część rynku finansowego gospodarki i jednocześnie podstawowy element polityki ekologicznej naszego kraju. Celem artykułu jest przedstawienie instrumentów finansowych stanowiących źródła finansowania zadań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Bez udziału tych instrumentów niemożliwe byłoby osiągnięcie zakładanych w Polityce Ekologicznej Państwa zamierzeń i priorytetów ekologicznych, a tym samym wywiązanie się z przyjętych w traktacie akcesyjnym zobowiązań.

Słowa kluczowe: system finansowania, ochrona środowiska, fundusze.

Summary: All action taken for financing the environmental protection in Poland is an integral part of the financial segment of the economy and at the same time an essential element of the country's environmental policy. This article presents financial instruments that finance the tasks in the fields of environmental protection and water management. Without using such instruments, it would be impossible to achieve the environmental objectives and priorities defined in the National Environmental Policy and thus to fulfill the commitments written down in the Accession Treaty.

Keywords: financing system, environmental protection, funds.

1. Wstęp

Znaczący wzrost działań w obszarze środowiska i racjonalnego gospodarowania jego zasobami był możliwy przede wszystkim dzięki środkom finansowym, jakie zostały przekazane na rzecz ochrony środowiska po roku 2000.

Celem opracowania jest przedstawienie źródeł finansowania wraz z ich strukturą oraz analiza nakładów finansowych w zakresie ochrony środowiska naturalnego w Polsce w latach 2000–2013. W artykule dokonano przeglądu materiału normatyw-

nego i poglądów prezentowanych w literaturze z zakresu prawa ochrony środowiska, ekonomii i finansów oraz wykorzystano materiały źródłowe wtórne w postaci opracowań GUS w Warszawie w latach 2000–2013.

2. System finansowania ochrony środowiska w Polsce

Funkcjonujący w Polsce system finansowania ochrony środowiska jest integralną częścią systemu finansowego państwa. Jest to zbiór zasad i przepisów określających sposoby, tryb gromadzenia i redystrybucji środków pieniężnych na przedsięwzięcia proekologiczne. Został on ukształtowany przed integracją Polski z Unią Europejską i oparty na odmiennej filozofii i źródłach prawa¹. Przepisy UE charakteryzują się bowiem podejściem technologicznym, zobowiązującym użytkowników środowiska do bezwzględnego respektowania standardów produktowych i emisyjnych. Natomiast w polskim prawie działalność na rzecz ochrony środowiska ukierunkowana jest na efekty środowiskowe². Finansowanie ochrony środowiska obejmuje wydatki na bieżącą ochronę i działalność służb ochrony środowiska oraz finansowanie inwestycji proekologicznych³. Finansowanie systemu ochrony środowiska może odbywać się za pomocą wielu instrumentów i instytucji. Wśród źródeł finansowania zadań, zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i działalności bieżącej służącej ochronie środowiska, wyróżnić należy środki: budżetowe, prywatne oraz zagraniczne.

Środki budżetowe należy rozumieć jako zasoby finansowe własne państwa, województw, powiatów i gmin. Wysokość środków budżetowych państwa jest corocznie ustalana w ustawie budżetowej⁴. Wydatki budżetowe są rozproszone w różnych częściach i działach budżetu, w układzie ministerstw i urzędów centralnych, rezerw celowych, inwestycji centralnych finansowanych z dotacji celowych, rezerw celowych na zadania własne gmin i inne⁵. Budżet państwa finansuje działalność ochrony środowiska także w sposób pośredni, udzielając subsydiów dla gmin, poprzez stosowanie ulg i zwolnień podatkowych wobec podmiotów prowadzących działalność gospodarczą oraz osób fizycznych, jeśli podejmują się realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska⁶.

Do prywatnych źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska zaliczyć należy środki własne inwestorów, czyli przedsiębiorców lub osób fizycznych,

¹ B. Poskrobko, J. Ejdys, *System ochrony środowiska w Polsce*, [w:] *Instrumenty polityki ekologicznej*, red. B. Kozłowska, PAN, Łódź 2005, s. 100.

² B. Poskrobko, T. Poskrobko, *Zarządzanie środowiskiem w Polsce*, PWE, Warszawa 2012, s. 83.

³ K. Małachowski (red.), *Gospodarka a środowisko i ekologia*, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 94.

⁴ Ustawa budżetowa na rok 2015 z dnia 15 stycznia 2015 r., DzU poz. 153.

⁵ J. Wyzińska-Ludian, *Źródła finansowania ekorozwoju*, [w:] *Ekonomiczno-finansowe i prawne instrumenty ochrony środowiska naturalnego w Polsce*, red. J. Zalewa, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, s. 53.

⁶ A. Barczak, E. Kowalewska, *Źródła finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska w Polsce – przegląd stosowanych rozwiązań*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2014, nr 1(2), s. 41.

pochodzące z dwóch źródeł: środków bieżących lub kredytów i pożyczek – w tym udzielanych preferencyjnie przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ), Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) oraz przez banki komercyjne. Specyficznym źródłem finansowania zadań ochrony środowiska są ekologiczne fundusze ochrony środowiska: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) i Fundusz Leśny. NFOŚiGW oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej zostały utworzone na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 1989 r. o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska i ustawy – Prawo wodne⁷. Do 31 grudnia 2009 r. istniały także gminne i powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, jednakże z dniem 1 stycznia 2010 r. uległy likwidacji, a ich środki włączono do źródeł dochodów budżetowych gmin i powiatów. Specyfika zadań publicznych oraz obowiązywanie odrębnej ustawy regulującej problematykę finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej przesądziły o zmianie formy prawno-organizacyjnej NFOŚiGW. Z dniem 1 stycznia 2010 r. NFOŚiGW⁸ stał się państwową osobą prawną w rozumieniu art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych⁹. Konieczność przekształcenia formy prawnej NFOŚiGW z państwowego funduszu celowego w państwową osobę prawną wynikała również z dostosowania obecnego systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej do rozwiązań zawartych w ustawie o finansach publicznych¹⁰. Cel i obszar działania NFOŚiGW oraz WFOŚiGW wskazano w ustawie Prawo ochrony środowiska¹¹. Fundusze te gromadzą środki publiczne pochodzące w szczególności z opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz przepisów szczególnych¹². WFOŚiGW mają zbliżone cele statutowej działalności, ale mają mniejszy obszar działania – są to przedsięwzięcia na poziomie regionalnym. Fundusze te odgrywają znaczącą rolę w absorpcji środków pomocowych z Unii Europejskiej.

Do funduszy ochrony środowiska zalicza się także Fundusz Leśny¹³, utworzony na mocy ustawy o lasach¹⁴. Fundusz Leśny gospodaruje środkami finansowymi pochodzącymi z kar i opłat za korzystanie ze środowiska, przeznaczając je na cele wskazane w ustawie o lasach.

⁷ DzU nr 26, poz. 139.

⁸ Analogicznie WFOŚiGW stały się samorządowymi osobami prawnymi.

⁹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, t.j. DzU 2013, poz. 885, ze zm.

¹⁰ D. Gajewski, A. Kulon, *Finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Art.400–421 Prawa ochrony środowiska. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 46.

¹¹ Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, DzU nr 215, poz. 1664.

¹² J. Jendrośka (red.), *Leksykon prawa ochrony środowiska*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 44.

¹³ A. Lipiński, *Prawne podstawy ochrony środowiska*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 353.

¹⁴ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, t.j. DzU 2011, nr 12, poz. 59, ze zm.

Fundusze ochrony środowiska zaliczone zostały do środków prywatnych finansujących zadania z zakresu ochrony środowiska z uwagi na źródło ich pochodzenia – są państwową osobą prawną w rozumieniu ustawodawstwa z zakresu prawa finansowego. Jednakże sam fakt posiadania tego statusu nie przesądza o charakterze środków, którymi fundusze dysponują. Ponadto wysokość tych środków nie jest ustalona w ustawie budżetowej, zarówno ich pochodzenie, jak i kierunki ich przeznaczenia są wielowymiarowe¹⁵.

Znaczącym źródłem finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej była Fundacja Ekofundusz¹⁶; jej zadaniem było zarządzanie środkami pochodzącymi z zamiany części polskiego zadłużenia zagranicznego na finansowanie przedsięwzięć ochrony środowiska – tzw. ekokonwersja. Swoje należności zredukowały w ten sposób: Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Ekokonwersja przyczyniła się przede wszystkim do transferu innowacyjnych technologii w zakresie ochrony środowiska¹⁷. Wysokość środków wydatkowanych przez Ekofundusz uzależniona była od wielkości umarzanego długu przez kraje przystępujące do ekokonwersji oraz od wielkości środków budżetowych przeznaczonych na inwestycje w zakresie ochrony środowiska. Warunkiem redukcji zadłużenia było przeznaczenie jej równowartości w walucie polskiej na sfinansowanie działalności służącej ochronie środowiska¹⁸. Największe wpływy – 34,6 mln USD – Ekofundusz odnotował w 2001 r., natomiast największy udział w wydatkach z Ekofunduszu miały inwestycje związane z ochroną Bałtyku¹⁹.

Do środków zagranicznych należą przede wszystkim środki unijne (w tym fundusze przedakcesyjne) oraz pozostałe środki zagraniczne. W okresie przedakcesyjnym zagranicznym źródłem finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska były programy: PHARE i ISPA oraz instrument rolny SAPARD. Przy czym środki z funduszu ISPA i SAPARD w całości, natomiast PHARE w znacznej części zostały wykorzystane na realizację zadań związanych z ochroną środowiska²⁰. Wielkość dotacji z tych programów wynosiła 75,8% wszystkich dotacji przyznanych Polsce w ramach pomocy zagranicznej w latach 1991–2001. Pozyskane wówczas środki przeznaczono głównie na ochronę wód i podejmowanie działań w gospodarce wodnej²¹.

¹⁵ A. Barczak, E. Kowalewska, wyd. cyt., s. 39.

¹⁶ Ekofundusz został powołany w 1992 r. przez Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Finansów, na podstawie ustawy o fundacjach z 1984 r., DzU 1991, nr 46, poz. 203, ze zm. Swoją działalność prowadził do 29 listopada 2010 r. Ostatnie działania zakończono w 2012 r.

¹⁷ http://www.mos.gov.pl/artypk/7_aktualnosci/13585_ekofundusz_koniec_misjiz.org.pl (8.02. 2015).

¹⁸ B. Karlikowska, *Źródła finansowania inwestycji proekologicznych w Polsce*, [w:] *Ekonomiczno-finansowe i prawne instrumenty ochrony środowiska naturalnego w Polsce*, red. J. Zalewa, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, s. 66.

¹⁹ P. Gruszecki, *Źródła finansowania ochrony środowiska w Polsce*, [w:] *Raport „Stan środowiska w Polsce w latach 1996–2001”*, Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2003, s. 258.

²⁰ A. Barczak, *Europejska pomoc ekologiczna dla Polski i państw członkowskich (analiza prawno-porównawcza)*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie nr 63, Szczecin 2001, s. 32.

²¹ <http://www.mg.gov.pl> (10.02.2015).

W okresie 2004–2006 działania w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej finansowane były z unijnego budżetu w ramach funduszy strukturalnych²², Funduszu Spójności oraz instrumentu finansowego na rzecz ochrony środowiska LIFE. Projekty dotyczące ochrony środowiska mogły uzyskać także wsparcie w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego²³. Wartość środków z Unii Europejskiej na ochronę środowiska w Polsce w latach 2004–2006 wyniosła około 2,5 mld euro²⁴.

Źródłem finansowania przedsięwzięć na ochronę środowiska w latach 2007–2013 był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Środki unijne na POIiŚ pochodziły z dwóch źródeł: z Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ochrona środowiska była drugim co do obszarów, który otrzymał największe wsparcie. Wartość środków unijnych przeznaczonych na ochronę środowiska w Polsce w latach 2007–2013 wyniosła około 5 mld euro²⁵.

Fundusze europejskie będą również wspierały działania w zakresie ochrony środowiska w Polsce w bieżącej perspektywie 2014–2020. Według wstępnych szacunków Polska otrzyma 72,9 mld euro na realizację polityki spójności. Środki te będzie można rozdysponować m.in. na „zieloną energię oraz transport przyjazny środowisku”. W ramach podziału tych funduszy na programy krajowe projekt Infrastruktura i środowisko ma otrzymać 24,158 mld euro²⁶.

3. Struktura środków finansowych według źródeł finansowania

Istotne z punktu widzenia analizy jest zaprezentowanie struktury środków finansowych na inwestycje w ochronę środowiska i gospodarkę wodną w Polsce według źródeł finansowania. Podstawową grupę w strukturze finansowania nakładów na ochronę środowiska w badanym okresie stanowiły środki własne przedsiębiorstw, w tym gmin, których udział stanowił ponad 50%, a w przypadku gospodarki wodnej jest to około 40%.

Drugim znaczącym źródłem środków finansowych są środki zagraniczne, które w badanym okresie obejmowały zarówno środki przedakcesyjne, jak i możliwość korzystania z pełnoprawnej pomocy w ramach naszego członkostwa w Unii Europejskiej. Widoczne jest to w znacznym wzroście ich udziału w latach 2000–2013. Przy czym należy zwrócić uwagę na ich wysokość w okresie przedakcesyjnym w obsza-

²² Do funduszy strukturalnych wówczas zaliczały się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (sekcja Orientacja), Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa.

²³ <http://www.funduszeuropejskie.pl> (31.01.2015).

²⁴ J. Karpińska, *Finansowanie ochrony środowiska w Polsce ze źródeł europejskich w aspekcie okresu programowania 2007–2013*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie – Problemy Rolnictwa Światowego, t. 2(17), Warszawa 2007, s. 342.

²⁵ <http://www.pois.gov.pl> (28.01.2015).

²⁶ Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, <http://www.mir.gov.pl> (1.02.2015).

Tabela 1. Struktura nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarki wodnej w Polsce według źródeł finansowania w latach 2000–2013

Wyszczególnienie/Lata	2000	2005	2010	2012	2013
OCHRONA ŚRODOWISKA					
Źródła finansowania w %					
Środki własne	53,40	49,07	44,15	47,95	50,58
W tym gmin	-	18,02	16,70	12,35	11,64
Środki z budżetu: centralnego	2,20	1,07	0,79	7,61	4,91
Województwa	1,60	0,45	1,17	0,69	0,61
Powiatu	0,20	0,10	0,43	0,36	0,12
Gminy	1,40	1,03	1,23	1,17	1,41
Środki z zagranicy	3,90	15,96	22,08	20,82	22,13
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	20,00	21,15	13,88	13,94	12,47
Kredyty i pożyczki krajowe, w tym bankowe	11,70	7,60	13,81	6,13	6,41
Inne środki, w tym nakłady niesfinansowane	5,60	3,56	2,45	1,32	1,37
Razem	100	100	100	100	100
GOSPODARKA WODNA					
Źródła finansowania w %					
Środki własne	45,4	46,13	42,96	33,95	31,48
W tym gmin	-	17,8	23,94	11,19	10,40
Środki z budżetu: centralnego	9,6	11,16	4,14	9,32	15,52
Województwa	9,7	4,94	5,07	8,82	5,52
Powiatu	-	0,03	0,18	0,05	0,05
Gminy	1,3	1,24	0,83	1,52	1,02
Środki z zagranicy	13,1	10,99	20,92	23,46	25,29
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	8,9	16,32	14,2	17,31	16,88
Kredyty i pożyczki krajowe, w tym bankowe	4,1	4,65	6,92	3,68	3,07
Inne środki, w tym nakłady niesfinansowane	7,9	4,53	5,47	1,9	1,18
Razem	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, *Ochrona Środowiska 2014*, GUS, Warszawa 2014, s. 412.

rze ochrony środowiska i w obszarze gospodarki wodnej, gdzie wynosiły odpowiednio: 3,9% i 13%, a następnie ich wzrost do 22% w ochronie środowiska i 25% w gospodarce wodnej. Wynikało to przede wszystkim ze stanu naszego środowiska, który wymagał ogromnych środków na dostosowanie go do wymagań Unii Europejskiej zarówno w zakresie ochrony środowiska, jak i gospodarki wodnej. Kolejny wzrost środków w tym zakresie widoczny był po 2005 r. i ma związek z wyznaczonymi przez Unię Europejską okresami dostosowawczymi obejmującymi gospodarkę wodną i ochronę wód (w tym obszarze okresy te były najdłuższe). Należy podkreślić, iż podstawową rolę w dystrybucji środków zagranicznych przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną – jako instytucje pośredniczące – odegrały fundusze ekologiczne, w tym NFOŚiGW oraz wojewódzkie fundusze. W związku z tym nie jest zaskoczeniem fakt, iż fundusze ekologiczne stanowią kolejne istotne źródło finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W analizowanym okresie ich udział miał wprawdzie tendencję spadkową: z 20% w 2000 r. do ponad 12% w 2013 r. w ochronie środowiska. Natomiast w gospodarce wodnej miał tendencję wzrostową z 8,9% do prawie 17% w 2013 r. Najwyższy udział funduszy odnotowano w pierwszym roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

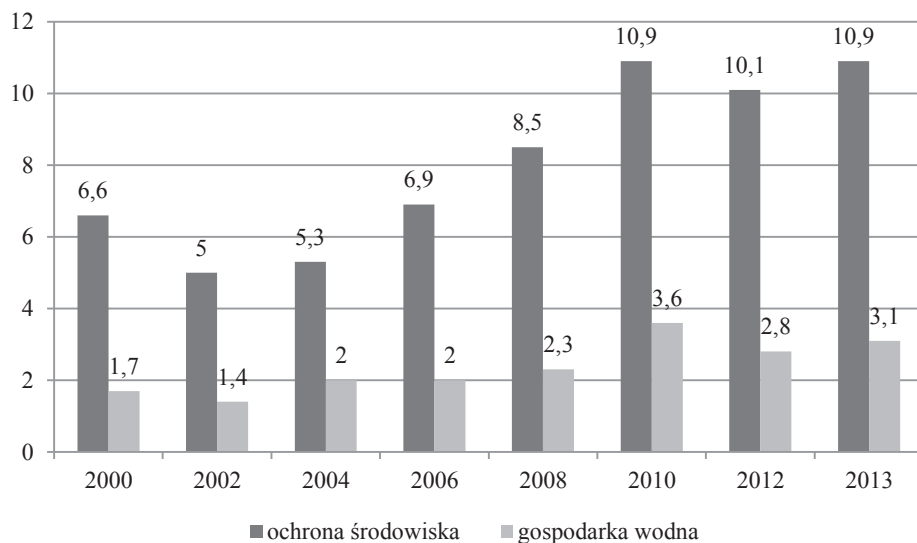
Pozostałe źródła finansowe odegrały rolę uzupełniającą w systemie finansowania działań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

4. Nakłady na ochronę środowiska

W świetle badań przeprowadzonych przez GUS obserwuje się w Polsce od 2000 r. wzrost nakładów na środki trwałe na ochronę środowiska, które w 2013 r. wyniosły ponad 10,9 mld zł, odnotowano także wzrost nakładów na środki trwałe na gospodarkę wodną, które osiągnęły poziom około 3,1 mld zł²⁷. Wzrost nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2000–2013 zilustrowano na wykresie 1.

Najlepiej dynamikę nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w Polsce obrazują wskaźniki: udziału nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w PKB oraz udziału nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w nakładach inwestycyjnych ogółem. Analiza powyższych wskaźników pokazuje, że w relacji do PKB nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska utrzymywały się w analizowanym okresie na poziomie 0,6–0,8%, a w przypadku gospodarki wodnej na poziomie około 0,2%. Natomiast udział nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w nakładach inwestycyjnych w gospodarce narodowej kształtowały się w latach 2000–2013 na poziomie około 5% dla ochrony środowiska i nieco powyżej 1% w przypadku gospodarki wodnej. Wielkość nakładów na ochronę środowiska oraz gospodarkę wodną i ich udział w PKB oraz w nakładach inwestycyjnych ogółem przedstawiono w tab. 2.

²⁷ *Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w Polsce w 2013 r.*, GUS, Departament Badań i Ochrony Środowiska, Warszawa 2014, s. 1.

Wykres 1. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2000–2013 (ceny bieżące)

Źródło: *Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w Polsce w 2013 r.*, GUS, Departament Badań Regionalnych i Środowiska, Warszawa 2014, s. 1.

Tabela 2. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarkę wodną w latach 2000–2013 (w mln zł) i ich udział w PKB oraz w nakładach inwestycyjnych ogółem (w %)

Wyszczególnienie/Rok	2000	2005	2010	2012	2013
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej					
Ochrona środowiska (w mln zł)	6570,3	5986,5	10926,2	10127,8	10851,8
Gospodarka wodna* (w mln zł)	1652,7	1715,8	2823,2	2787,9	3059,3
Udział w nakładach inwestycyjnych w gospodarce narodowej w %					
Ochrona środowiska	4,9	4,6	5,0	4,3	4,7
Gospodarka wodna	1,2	1,3	1,6	1,2	1,3
Udział w PKB w %					
Ochrona środowiska	0,88	0,61	0,77	0,63	0,66
Gospodarka wodna	0,22	0,17	0,25	0,17	0,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona środowiska 2014*, wyd. cyt., s. 410.

5. Zakończenie

Osiągnięte poziomy w zakresie poprawy jakości środowiska, a tym samym warunków życia i zdrowia społeczeństwa oraz sukcesy w dziedzinie rozwoju zrównoważonego są efektem poczynionych w ostatnich latach inwestycji na rzecz ochrony środowiska.

Znaczący wzrost działań w obszarze środowiska i racjonalnego gospodarowania jego zasobami był możliwy przede wszystkim dzięki środkom finansowym, jakie zostały przekazane na ten cel szczególnie po akcesji Polski do UE. Rozszerzyła się wówczas możliwość wykorzystania dodatkowych funduszy na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Środki z budżetu unijnego stały się głównym impulsem do podejmowania działań na płaszczyźnie ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz skłoniły dodatkowo do wydatkowania środków krajowych i uruchamiania funduszy własnych przedsiębiorców na inwestycje w tym zakresie.

Literatura

- Barczak A., 2001, *Europejska pomoc ekologiczna dla Polski i państw członkowskich (analiza prawno-porównawcza)*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie nr 63, Szczecin, s. 32.
- Barczak A., Kowalewska E., 2014, *Źródła finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska w Polsce – przegląd stosowanych rozwiązań*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu”, nr 1(2), s. 39.
- Gajewski D., Kulon A., 2011, *Finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Art. 400-421 Prawa ochrony środowiska. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa.
- Gruszecki P., 2003, *Źródła finansowania ochrony środowiska w Polsce*, [w:] *Raport „Stan środowiska w Polsce w latach 1996–2001”*, Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa, s. 258.
- Jendrośka J. (red.), 2012, *Leksykon prawa ochrony środowiska*, WoltersKluwer, Warszawa.
- Karlikowska B., 2001, *Źródła finansowania inwestycji proekologicznych w Polsce*, [w:] *Ekonomiczno-finansowe i prawne instrumenty ochrony środowiska naturalnego w Polsce*, red. J. Zalewa, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 66.
- Karpińska J., 2007, *Finansowanie ochrony środowiska w Polsce ze źródeł europejskich w aspekcie okresu programowania 2007–2013*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie – Problemy Rolnictwa Światowego, t. 2(17), Warszawa, s. 342.
- Lipiński A., 2010, *Prawne podstawy ochrony środowiska*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Małachowski K. (red.), 2007, *Gospodarka a środowisko i ekologia*, CeDeWu, Warszawa.
- Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w Polsce w 2013r.*, GUS, Departament Badań i Ochrony Środowiska, Warszawa 2014, s. 1.
- Ochrona środowiska 2014*, GUS, Warszawa 2014, s. 410–412.
- Poskrobko B., Poskrobko T., 2012, *Zarządzanie środowiskiem w Polsce*, PWE, Warszawa.
- Poskrobko B., Ejdys J., 2005, *System ochrony środowiska w Polsce*, [w:] *Instrumenty polityki ekologicznej*, red. B. Kozłowska, Polska Akademia Nauk oddz. w Łodzi, Łódź, s. 100.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Statystycznej Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, DzU nr 25, poz. 218.
- Ustawa budżetowa na rok 2015 z dnia 15 stycznia 2015 r., DzU poz. 153.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, tekst jedn. DzU 2013, poz. 885, ze zm.
- Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, DzU nr 215, poz. 1664.

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, tekst jedn. DzU 2011, nr 12, poz. 59, ze zm.

Wyzińska-Ludian J., 2001, *Źródła finansowania ekorozwoju*, [w:] *Ekonomiczno-finansowe i prawne instrumenty ochrony środowiska naturalnego w Polsce*, red. J. Zalewa, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 53.

Materiały źródłowe na stronie internetowej

http://www.mos.gov.pl/arttykul/7_aktualnosci/13585_ekofundusz_koniec_misjiz.org.pl (8.02.2015).

<http://www.mg.gov.pl> (10.02.2015).

<http://www.funduszeuropejskie.pl> (31.01.2015).

<http://www.pois.gov.pl> (28.01.2015).

<http://www.nfosigw.gov.pl> (10.01.2015).

<http://www.mir.gov.pl> (1.02.2015).